

Klasa: UP/I 030-02/2011-01/049
Urbroj: 580-05/63-2012-017
Zagreb, 27. veljače 2012.

Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja temeljem članka 31., članka 38. stavaka 5. i 7. te članka 58. stavka 2. točke 5. Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja («Narodne novine», broj 79/2009), temeljem inicijative podnesene od strane poduzetnika Info-box d.o.o., sa sjedištem u Klanjcu, Cvjetna 12, zastupan po Ivanu Išku, direktoru za pokretanje postupka utvrđivanja sprječavanja, ograničavanja ili narušavanja tržišnog natjecanja protiv poduzetnika PBZ Card d.o.o., sa sjedištem u Zagrebu, Radnička cesta 44, zastupanog po Mislavu Blažiću, predsjedniku uprave, temeljem odluke Vijeća za zaštitu tržišnog natjecanja u sastavu: mr.sc. Olgica Spevec, predsjednica Vijeća, Mladen Cerovac, mag.iur., zamjenik predsjednice Vijeća, Milivoj Maršić, dipl.oec., Vesna Patrlj, dipl.iur. i dr.sc. Mirna Pavletić-Župić, članovi Vijeća, sa 100. sjednice, održane 27. veljače 2012., donosi sljedeći

ZAKLJUČAK

Inicijativa se odbacuje jer ne postoje uvjeti za pokretanje postupka po službenoj dužnosti.

Obrazloženje

I. Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja (dalje: Agencija) zaprimila je 12. listopada 2011. dopis Hrvatske narodne banke kojim nam je upit poduzetnika Info-box d.o.o. sa sjedištem u Klanjcu, Cvjetna 12 zastupan po Ivanu Išku (dalje: Info-box d.o.o.) o zakonitosti postupanja poduzetnika PBZ Card d.o.o. sa sjedištem u Zagrebu, Radnička cesta 44 (dalje: PBZ Card d.o.o.) dostavljen na nadležno postupanje.

U njemu poduzetnik Info-box d.o.o. u bitnome navodi kako se bavi internetskom prodajom, a kao način plaćanja prihvaća i gotovinu i platne kartice te da PBZ Card d.o.o. vrši pritisak na Info-box d.o.o. na način da uvjetuje daljnju suradnju time da maloprodajna cijena mora biti jednaka za gotovinu i kartice iako je pri kartičnom plaćanju trošak Info-boxa d.o.o. prema PBZ Cardu d.o.o. [0-10]% što je [...]. S tim u vezi, zatražio je ocjenu zakonitosti postupanja poduzetnika PBZ Card d.o.o., odnosno odgovor o tome smije li im PBZ Card d.o.o. određivati cijene, odnosno uvjete prodaje.

Agencija je spomenuti podnesak smatrala inicijativom za pokretanje postupka u smislu članka 37. Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja („Narodne novine“ broj 79/2009, dalje: ZZTN) protiv poduzetnika PBZ Card d.o.o. te je sukladno ovlaštenju iz članka 32. stavka 1. točke b) ZZTN-a provela prethodno ispitivanje stanja na mjerodavnom tržištu, a sve u cilju utvrđivanja ima li u konkretnom slučaju dostatnih indicija za pokretanje postupka utvrđivanja zabranjenih sporazuma i/ili zlouporabe vladajućeg položaja protiv poduzetnika PBZ Card d.o.o. po službenoj dužnosti u smislu članka 39. ZZTN-a, a primjenom članka 8. i/ili 13. ZZTN-a.

S tim u vezi, Agencija je u provedbi prethodnog ispitivanja stanja na mjerodavnom tržištu od poduzetnika PBZ Card d.o.o. zatražila očitovanje na navode iz podnesene inicijative te na dodatne zahtjeve Agencije, od poduzetnika Info-Box d.o.o. je zatražila preslike ugovora koje ima zaključene s poduzetnikom PBZ Card d.o.o. te ostalim kartičarskim kućama i određene podatke te od HNB-a određene podatke bitne za izradu ekonomske analize.

Na navode iz inicijative i na dodatne zahtjeve Agencije, PBZ Card d.o.o. se očitovao u podnesku zaprimljenom u Agenciji 3. veljače 2012. godine. Tako je poduzetnik PBZ Card d.o.o. u bitnome naveo da je ugovorna odredba - načelo jednakog postupanja, sastavni dio Ugovora o prihvatu kartica od 2006. godine te da ista glasi:

"Ugovorni partner potpisivanjem ovog ugovora preuzima obvezu i jamči da će prema korisnicima kartica postupati jednako kao i prema kupcima koji robu/usluge plaćaju gotovinom odnosno drugim sredstvima plaćanja.

Pod jednakim postupanjem podrazumijeva se prodaja roba/usluga po istim cijenama, bez prava izravnog ili neizravnog zaračunavanja dodatnih troškova, neovisno o cilju s kojim se obavlja ponuda roba/usluga (promidžba/rasprodaja)."

Ujedno je napomenuo kako predmetna ugovorna odredba na međunarodnom tržištu kartičnog poslovanja, predstavlja standardnu odredbu ugovora o prihvatu kartica, poznatu kao Non Discrimination Rule (NdR).

U odnosu na upit Agencije o razlozima zbog kojih je PBZ Card d.o.o. tu obvezu nametnuo svojim ugovornim partnerima, PBZ Card d.o.o. je naveo da kartično poslovanje doživljava svoju ekspanziju krajem 90-tih, te se sve više poslovnih subjekata odlučuje prihvaćati kartice radi prodaje svojih roba i usluga. Tijekom te ekspanzije, povećavao se broj prigovora korisnika kartica/potrošača zbog povećavanja prodajne cijene kada robu/usluge plaćaju karticama u odnosu na istaknutu maloprodajnu cijenu koja je primjenjiva samo ukoliko se plaća gotovinom. Takvo povećanje cijene za korisnika kartice nije bilo jasno komunicirano na prodajnim mjestima u trenutku odluke na kupnju određene robe/usluge, te su u trenutku plaćanja korisnici najčešće bili neugodno iznenađeni time da moraju platiti više. Prisutnost takvih situacija na tržištu potvrđuje i sama odredba uvedena Zakonom o zaštiti potrošača iz 2003. godine („Narodne novine” broj 96/2003), koja po prvi puta uređuje zaštitu prava potrošača glede istaknute maloprodajne cijene, a koja cijena ujedno mora biti i konačna za potrošača prilikom plaćanja.

Prema navodima PBZ Carda d.o.o. takva zaštita prava potrošača postoji i u trenutno važećem Zakonu o zaštiti potrošača („Narodne novine” broj 79/2007), a uređena je člankom 9. tog zakona te Pravilnikom o načinu isticanja maloprodajne cijene i cijene za jedinicu mjere proizvoda i usluga („Narodne Novine” 52/2010).

S obzirom da su neki ugovorni partneri poduzetnika PBZ Card d.o.o. ignorirali prethodno opisanu odredbu Zakona o zaštiti potrošača te veliki broj zaprimljenih prigovora korisnika kartica, a u svrhu zaštite potrošačkih prava korisnika kartica, odnosno sprječavanja takvog postupanja ugovornih partnera koji povećavaju cijenu svojih proizvoda/usluga na štetu korisnika kartice, u predmetni ugovor ugrađena je odredba o jednakom postupanju prema kupcima bilo da plaćaju karticom, bilo da plaćaju gotovinom, na način da se ugovorni partner ima suzdržati od zaračunavanja dodatnih troškova korisniku kartice na istaknutu maloprodajnu cijenu.

Dodatno, najčešći razlog zbog kojeg su korisnici kartica dobivali od prodajnih mjesta ugovornih partnera glede obveze plaćanja veće cijene od istaknute, bio je eliminacija troška provizije koji za prodajno mjesto proizlazi iz Ugovora o prihvatu kartica, a koji argument u pravilu nije osnovan jer se kod plaćanja karticom radilo o povećanju maloprodajne cijene od 5%-20%, a niti jedna provizija za prihvata ne prelazi iznos od [0-10]%. Slijedom iznijetog, PBZ Card d.o.o. zaključuje da je takav lažni prikaz činjenica služio prodajnom mjestu jedino u svrhu stjecanja ekstra profita od potrošača prilikom plaćanja karticom.

Nastavno, PBZ Card d.o.o. navodi kako nikada nije priječio svojim ugovornim partnerima da na svojim prodajnim mjestima kupcima odobravaju popuste prilikom plaćanja gotovinom.

Točnost iznesene tvrdnje, navodi PBZ Card d.o.o. moguće je provjeriti jednostavnim uvidom u mnogobrojne internetske stranice ili fizička prodajna mjesta ugovornih partnera koji imaju sklopljene ugovore o prihvatu kartica s PBZ Card-om.

U odnosu na upit Agencije o tome je li predmetna odredba sastavni dio svih ugovora koje PBZ Card d.o.o. sklapa s trgovcima, odnosno jesu li ugovori tipski i primjenjuje li se na online trgovanje kao i na klasično (dućansko) poslovanje, PBZ Card d.o.o. je naveo da je predmetni ugovor tipske naravi te se odnosi na sve oblike prodaje roba/usluga, uključivo putem interneta. Primjerak tipskog ugovora dostavio je u privitku svog podneska.

Također je napomenuo kako je u prosincu 2011. godine, PBZ Card d.o.o. ishodio odobrenje Hrvatske narodne banke za izdavanje elektroničkog novca, koje u sebi apsorbira ovlaštenje pružanja platnih usluga izdavanja i prihvata kartica, a čime je PBZ Card d.o.o. pod izravnim nadzorom Hrvatske narodne banke. U svrhu ishoda odobrenja, PBZ Card d.o.o. je prošao proces procjene zakonitosti poslovanja u svim svojim segmentima, pa tako i glede dopuštenosti zahtjeva prema ugovornim partnerima u korist korisnika kartice.

Također je napomenuo kako je ova problematika uređena i Zakonom o platnom prometu ("Narodne Novine" broj 133/2009) koji uređuje izvršenje platnih usluga, uključivo izdavanje i prihvata kartica te pruža maksimalnu zaštitu platitelju (korisniku kartice) glede pravovremenog informiranja o svim troškovima koje za platitelja nastanu prilikom izvršenja transakcije.

Dodatno propisuje zabranu pružateljima platnih usluga da priječe nuđenje popusta radi korištenja određenog platnog instrumenta (članak 27. stavak 5. Zakona o platnom prometu) i zabranu primatelju plaćanja da naplaćuje naknadu za korištenje određenog platnog instrumenta (članak 27. stavak 6. Zakona o platnom prometu).

Info-box d.o.o. je traženo očitovanje, dokumentaciju i podatke dostavio u podnesku zaprimljenom 23. siječnja 2012. godine. Tako je u bitnome naveo kako posluje od 1. travnja 2011. godine te da nema klasični dućan već se sva prodaja odvija online. Vezano uz suradnju s poduzetnikom PBZ Card d.o.o. je naveo da iako nisu dobili ništa službeno što bi upućivalo na raskid ugovora, PBZ Card d.o.o. mu je otkazao suradnju.

Prema podacima zaprimljenim od HNB-a, u nastavku je prikazano stanje na tržištu platnih kartica u razdoblju od 2009. godine do trećeg kvartala 2011. godine po brandovima platnih kartica (American Express, Diners Club, MasterCard/Maestro i Visa). U analizu su uključene sve vrste platnih kartica, osim prepaid kartica koje imaju znatno različite značajke od ostalih kartica.

Tržišni udjeli izračunati su na temelju tri kriterija: broja izdanih kartica, broja obavljenih transakcija te vrijednosti transakcija. Dodatno, prikazane su i vrijednosti i tržišni udjeli po načinima plaćanja, odnosno plaćanja na POS terminalima, preko Interneta te ostali načini plaćanja među kojima sve značajniju ulogu ima plaćanje putem mobilnih telefona. Transakcije obavljene putem bankomata ne predstavljaju dio mjerodavnog tržišta i stoga su izuzete iz analize.

[...]

Tablica 1. a) Tržišni udjeli po broju platnih kartica, broju i vrijednosti transakcija (2009. godina)

[...]

Tablica 1. b) Tržišni udjeli po broju platnih kartica, broju i vrijednosti transakcija (2010. godina)

[...]

Tablica 1. c) Tržišni udjeli po broju platnih kartica, broju i vrijednosti transakcija (2011. godina)

[...]

Iz zaprimljenih podataka o tržišnim udjelima na promatranom mjerodavnom tržištu platnih kartica proizlazi kako PBZ Card American Expressa ni po jednom od navedena tri kriterija nema tržišni udio veći od [...]%, odnosno ne nalazi se u vladajućem položaju.

U konkretnom slučaju, Agencija je prilikom utvrđivanja mjerodavnom tržišta uzela u obzir gotovo sve vrste platnih kartica, no bez obzira na to, čak kada bi mjerodavno tržište bilo uže definirano te utvrđen vladajući položaj poduzetnika PBZ Card d.o.o., pravilo nediskriminacije koje PBZ Card d.o.o. primjenjuje prema svojim ugovornim partnerima ne bi bilo sporno u smislu propisa o zaštiti tržišnog natjecanja.

II. Na temelju dostavljene dokumentacije i utvrđenog činjeničnog stanja u ovom predmetu, Vijeće za zaštitu tržišnog natjecanja (dalje: Vijeće) je sukladno ovlastima iz članka 27. i članka 31. ZZTN-a, na 100. sjednici, održanoj 27. veljače 2012., razmatralo navedeni predmet te je donijelo odluku da se inicijativa poduzetnika Info-box d.o.o., u smislu članka 38. stavaka 5. i 7. ZZTN-a odbaci jer ne postoje uvjeti za pokretanje postupka utvrđivanja narušavanja tržišnog natjecanja sklapanjem zabranjenog sporazuma ili zlouporabe vladajućeg položaja protiv poduzetnika PBZ Card d.o.o. u smislu članka 39. ZZTN-a, a primjenom članaka 8. i/ili 13 ZZTN-a.

Odluku o odbacivanju inicijative Vijeće temelji na slijedećim razlozima:

PBZ Card se ne nalazi u vladajućem položaju na tržištu platnih kartica.

Člankom 13. ZZTN-a je propisano da je zabranjena svaka zlouporaba vladajućeg položaja jednog ili više poduzetnika na mjerodavnom tržištu, a osobito izravno ili neizravno nametanje nepravednih kupovnih ili prodajnih cijena, odnosno drugih nepravednih trgovinskih uvjeta, ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehnološkog razvitka na štetu potrošača, primjena nejednakih uvjeta na istovrsne poslove s drugim poduzetnicima čime ih se dovodi u nepovoljniji položaj u odnosu na konkurenciju te uvjetovanje sklapanja ugovora pristankom drugih ugovornih strana na dodatne obveze, koje po svojoj prirodi ili običajima u trgovini nisu u izravnoj vezi s predmetnom tih ugovora.

Slijedom navedenog, u konkretnom slučaju nije ispunjena osnovna pretpostavka za primjenu članka 13. ZZTN-a budući da se poduzetnik PBZ Card d.o.o. ne nalazi u vladajućem položaju na mjerodavnom tržištu platnih kartica.

I ovdje napominjemo, kako je Agencija prilikom utvrđivanja mjerodavnom tržišta uzela u obzir gotovo sve vrste platnih kartica, no bez obzira na to, čak kada bi mjerodavno tržište bilo uže definirano te utvrđen vladajući položaj poduzetnika PBZ Card d.o.o., pravilo nediskriminacije

koje PBZ Card d.o.o. primjenjuje prema svojim ugovornim partnerima ne bi bilo sporno u smislu odredbe članka 13. ZZTN-a, odnosno ne bi bilo dostatnih indicija za pokretanje postupka zlouporabe vladajućeg položaja u smislu članka 39., a primjenom članka 13. ZZTN-a.

Osim toga, u konkretnom slučaju nema niti dostatnih indicija za pokretanje postupka utvrđivanja zabranjenih sporazuma u smislu članka 39., a primjenom članka 8. ZZTN-a budući da odredba iz Ugovora o prihvaćanju American Express kartica prema kojoj se ugovorni partner obvezuje prodavati robu/usluge po cijenama koje važe za gotovinsko plaćanje, uključujući i sve popuste koji vrijede za sve oblike plaćanja putem American Express kartice, odnosno odredba sadržana u „Ostalim odredbama ugovora“ pod naslovom načelo jednakog postupanja prema kojoj ugovorni partner poduzetnika PBZ Card d.o.o. potpisivanjem ugovora preuzima obvezu i jamči da će prema korisnicima kartica postupati jednako kao i prema kupcima koji robu/usluge plaćaju gotovinom odnosno drugim sredstvima plaćanja, a pod jednakim postupanjem se podrazumijeva prodaja roba/usluga po istim cijenama, bez prava izravnog ili neizravnog zaračunavanja dodatnih troškova, neovisno o cilju s kojim se obavlja ponuda roba/usluga nije ograničavajuća, odnosno ne predstavlja zabranjeni sporazum u smislu članka 8. ZZTN-a.

Naime, člankom 8. stavkom 1. ZZTN-a je propisano kako su zabranjeni sporazumi svi sporazumi između dva ili više neovisnih poduzetnika, odluke udruženja poduzetnika i usklađeno djelovanje, koje kao cilj ili posljedicu imaju narušavanje tržišnog natjecanja na mjerodavnom tržištu, a osobito oni kojima se izravno ili neizravno utvrđuju kupovne ili prodajne cijene, odnosno drugi trgovinski uvjeti, ograničava ili nadzire proizvodnja, tržište, tehnološki razvoj ili ulaganje, dijele tržišta ili izvori nabave, primjenjuju nejednaki uvjeti na istovrsne poslove s različitim poduzetnicima, čime ih se dovodi u nepovoljniji položaj u odnosu na konkurenciju te uvjetuje sklapanje ugovora prihvaćanjem od drugih ugovornih strana dodatnih obveza, koje po svojoj prirodi ili običajima u trgovini nisu u vezi s predmetom tih ugovora.

Predmetne odredbe ne mogu se podvesti niti pod jedno postupanje opisano u članku 8. stavku 1. ZZTN-a, odnosno ne predstavljaju zabranjeni sporazum.

Nadalje, člankom 74. ZZTN-a je propisano kako se u primjeni ZZTN-a, a osobito u slučajevima postojanja pravnih praznina ili dvojbi pri tumačenju propisa, u skladu s člankom 70. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Europskih zajednica i njihovih država članica i Republike Hrvatske („Narodne novine-Međunarodni ugovori“, br. 14/01), primjenjuju na odgovarajući način kriteriji koji proizlaze iz primjene pravila o tržišnom natjecanju u Europskim zajednicama.

Slijedom navedenog, u provedbi predmetnog prethodnog ispitivanja stanja na mjerodavnom tržištu, Agencija je izvršila uvid u odluku Europske komisije donesenu u predmetu Visa International COMP/29.373 od 9. kolovoza 2001. U toj odluci Europska komisija je zaključila da pravilo nediskriminacije nema značajan učinak na tržišno natjecanje te da se stoga ne može reći da je ograničavajuće za tržišno natjecanje u smislu članka 81(1) Ugovora o Europskim zajednicama, a koji je stupanjem na snagu Ugovora iz Lisabona o izmjenama i dopunama Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o uspostavi Europske zajednice postao članak 101. Odluka je dostupna na internetskoj stranici <http://eur-lex.europa.eu>.

Slijedom svega navedenog, Agencija je temeljem odluke Vijeća, odlučila kao u izreci ovoga zaključka.

Uputa o pravnom lijeku

Protiv ovog zaključka nije dopuštena žalba, ali nezadovoljna stranka može tužbom pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom Republike Hrvatske u roku od trideset (30) dana od dana dostave ovoga zaključka.

Predsjednica Vijeća
za zaštitu tržišnog natjecanja

mr.sc. Olgica Spevec

Napomena

Budući da podaci označeni [...] i podaci u rasponima predstavljaju poslovnu tajnu u smislu članka 53. ZZTN-a, isti su izuzeti od objavljivanja te su izostavljeni iz teksta, odnosno koriste se postoci u rasponu.